

Kalkınma ve Sürdürülebilir Kentler: Kültürel Aktarım Aracı Olarak Müzelerin Rolü

Nebiye Konuk Kandemir | 0000-0002-2046-1133 | nebiye.konukkandemir@deu.edu.tr

Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İzmir, Türkiye

ROR <https://ror.org/00dbd8b73>

Cansen Deniz Büke | 0009-0006-4021-3280 | buke.cansen@ogr.deu.edu.tr

Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İzmir, Türkiye

ROR <https://ror.org/00dbd8b73>

Öz

İş bölümünün ve uzmanlığın yüksek olduğu en büyük yerleşim birimi olarak kentler sadece fiziksel değil, toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel bir üretim alanıdır. Kentler insanın yaşantısına ortaklık eden mekanlardır ve bu yönüyle çevre sorunları başta olmak üzere güvenlik sorunları, iletişim sorunları gibi birçok sorunla karşılaşmaktadır. Kentin iyi koşullarda gelecek nesillere devredilmesi ve çevre odaklı yeni kent modellerinin inşası bu sorunların çözümü için elzemdir. Bu bağlamda “sürdürülebilir kent” yaklaşımı önem arz etmektedir. Kalkınmanın yalnızca ekonomik büyüme ile değil, kültürel ve toplumsal gelişimle de doğrudan ilişkili olduğu düşünüldüğünde, müzeler özellikle kentlerin tarihsel birikimini aktarma açısından stratejik bir rol üstlenmektedir. Göç müzeleri ve kent müzeleri, sosyal politikalar ve kalkınma süreçlerinde çoğu zaman görünmez aktörler olsalar da kentlerin sosyal dokusunu güçlendirerek kültürel bütünleşmeye ve kalkınmaya önemli katkılar sunmaktadır. Bu müzeler, göç olgusunun yarattığı toplumsal değişimi görünür kılmakta, kent kimliğinin oluşumuna destek olmakta, kent kültürünün sürdürülebilirliğini sağlamada ve kentlilerin aidiyet duygusunu pekiştirerek sosyal uyumu teşvik etmektedir. Böylece müzeler, kültürel sürdürülebilirlik ve kapsayıcı kalkınma hedefleri doğrultusunda etkili bir işlev görmektedir. Bu çalışmada; sürdürülebilir kent kavramı ile kentin tarihsel, sosyal ve kültürel sürdürülebilirliği müzeler bağlamında ele alınarak kalkınma ve sosyal politika perspektifinden değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Sürdürülebilir Kent, Kültürel Aktarım, Sosyal Politika, Kalkınma, Kent Müzeleri

Atıf Bilgisi

Konuk Kandemir, Nebiye – Büke, Cansen Deniz. “Kalkınma ve Sürdürülebilir Kentler: Kültürel Aktarım Aracı Olarak Müzelerin Rolü”. *Sosyolojik Bağlam Dergisi* 6/2 (Ağustos 2025), 333-355.

<https://doi.org/10.52108/2757-5942.6.2.7>

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi	08.05.2025	
Kabul Tarihi	24.07.2025	
Yayın Tarihi	15.08.2025	
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme	
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.	
Etik Kurul Beyanı	Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.	
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin	
Etik Bildirim	dergi@sosyolojikbaglam.org	
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.	
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.	
Yazar Katkıları	Araştırmanın Tasarımı	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Veri Toplanması	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Araştırma - Veri Analizi – Doğrulama	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Makalenin Yazımı	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
	Metnin Tashihi ve Geliştirilmesi	Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50)
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.	

Development and Sustainable Cities: The Role of Museums as a Tool for Cultural Transmission

Nebiye Konuk Kandemir | 0000-0002-2046-1133 | ✉ nebiye.konukkandemir@deu.edu.tr

Dokuz Eylul University, Faculty of Letters, Department of Sociology, Izmir, Türkiye

ROR <https://ror.org/00dbd8b73>

Cansen Deniz Buke | 0009-0006-4021-3280 | ✉ buke.cansen@ogr.deu.edu.tr

Dokuz Eylul University, Faculty of Letters, Department of Sociology, Izmir, Türkiye

ROR <https://ror.org/00dbd8b73>

Abstract

As the largest settlements with a high level of division of labor and specialization, cities are not only physical spaces but also areas of social, political, economic, and cultural production. They are spaces that share human life, and in this regard, they face many issues, including environmental problems in particular, as well as security and communication problems. Transferring the city to future generations under good conditions and constructing new environment-oriented urban models are essential for solving these problems. In this context, the “sustainable city” approach is of great importance. Considering that development is directly related not only to economic growth but also to cultural and social progress, museums play a strategic role, especially in conveying the historical heritage of cities. Although migration museums and urban museums are often invisible actors in social policies and development processes, they make important contributions to cultural integration and development by strengthening the social fabric of cities. These museums make visible the social change caused by the phenomenon of migration, support the formation of urban identity, ensure the sustainability of urban culture, and promote social cohesion by reinforcing the sense of belonging of residents. Thus, museums function effectively in line with the goals of cultural sustainability and inclusive development. In this study, the concept of the sustainable city and the city’s historical, social, and cultural sustainability are discussed in the context of museums and evaluated through the perspective of development and social policy.

Keywords

Sustainable City, Cultural Transmission, Social Policy, Development, City Museums

Citation

Konuk Kandemir, Nebiye – Büke, Cansen Deniz. “Development and Sustainable Cities: The Role of Museums as a Tool for Cultural Transmission”. *Journal of Sociological Context* 6/2 (August 2025), 333-355.

<https://doi.org/10.52108/2757-5942.6.2.7>

Article Information

Date of Submission	08.05.2025	
Date of Acceptance	24.07.2025	
Date of Publication	15.08.2025	
Peer-Review	Double anonymous review - Two External Reviewers	
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.	
Ethics Committee Statement	Ethics committee approval is not required for this study.	
Similarity Check	Done – Turnitin	
Conflict of Interest	No conflicts of interest have been declared.	
Complaints	dergi@sosyolojikbaglam.org	
Funding	No external funding was received for this research.	
Author Contributions	Conceptualization	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Data Curation	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Investigation - Analysis - Validation	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Writing	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
	Writing – Review & Editing	Author-1 (%50) - Author-2 (%50)
Copyright & License	Authors of articles in the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC-ND 4.0.	

Giriş

Sanayi Devrimi, daha iyi yaşam koşullarına sahip düşüncesi çerçevesinde kentlere göçü hızlandırmış, “kentleşme” olgusunu doğurmuştur. Kentleşme bireylerin ihtiyaçlarına çözüm olma ekseninde topluma olumlu katkı sağlamakla birlikte, küreselleşme bağlamında birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Doğal kaynakların fütursuzca kullanılabilceği düşüncesi, kentleri yok oluşa sürükleyerek onları “sürdürülemez” hale getirmektedir. Sanayileşme, kentleşme ve küreselleşme süreçlerinin etkisi ile kentler arası etkileşimin arttığı¹ ve bu etkileşimin kentleşme sürecini hızlandırmakla beraber çevre sorunları başta olmak üzere birçok sorunu beraberinde getirdiği görülmektedir. Kaynakların kısıtlı olduğunun farkına varılmasıyla, gelecek kuşakların gereksinimlerini dikkate alan, doğadaki tüm canlılara hayat hakkı tanıyan ve insanları doğanın bir parçası olarak gören ‘sürdürülebilir bir dünya için sürdürülebilir kentleşme’ yaklaşımı oluşturulmuştur.² Kentlerin büyümesi ve sorunlarının artması kentleri sürdürülebilirlik niteliğinden uzaklaştırmakta, çevre, ulaşım, konut, altyapı gibi birçok alanda soruna sebep olmaktadır. Bu sorunlar ve çözümler kentlerin yoğunluğu, büyüklüğü ve alanına göre farklılıklar göstermektedir. Sezgin’in de belirttiği üzere, ABD, Kanada, Avusturya gibi ülkeler yüzölçümü gereği kentsel yayılmaya müsaitken Kıta Avrupası’ndaki kentler yüzölçümü gereği yayılmaya müsait değildir. Bu sebeple sürdürülebilirlik konusunda uygun gördükleri çözüm önerileri farklılıklar içermektedir.³ Kentleşmenin hızlanmasına, el emeği ihtiyacının azalması, kırdan kente göçün artması gibi nedenlerin yanında, teknolojiye değişim ve ilerlemeler de önemli ölçüde etki etmektedir. Kentler kendi içyapılarındaki hızlı dönüşümler ile toplumsal değişimin merkezidirler.⁴ Kentlerin bu dönüşümünde pek çok faktörün etkisi olmakla beraber ekonomik faktörler belirleyici olmaktadır. Kentlerde özellikle liberal ve neoliberal ekonomi politikaları izlendiğinde kaynakların savurgan bir biçimde kullanılması ve çevresel dengenin bozulması gibi sonuçlar ortaya çıkmakta, gelecek kuşaklara yaşanılabilir bir dünya bırakma fırsatına engel olunmaktadır.⁵ Nüfusun dengesiz artışı, ekonomik ve toplumsal sorunlar, doğal varlıkların aşırı ve yanlış kullanımı, taşıma kapasitesini aşan kullanımlar gibi, birçok etken kentlerin yapısını bozmaktadır. Bu bağlamda çevreye ve topluma faydalı çözüm önerileri neticede zorunlu hale gelmektedir. Bu çözümlerden biri de sürdürülebilir kentlerin oluşturulması ve sürdürülebilir kent kavramına uygun politikaların uygulanmasıdır. Araştırmacıların birçoğu doğa ve insanı bir araya getirerek bozulan ekosistem döngüsünün tekrar sağlanabile-

- 1 Sezgin Sezgin, “Sürdürülebilir Kentler”, Farklı Boyutlarıyla Kent ve Kentleşme, ed. Derya Oktay, (Çanakale: PA Paradigma Akademi, 2021), 184.
- 2 Enes Battal Keskin, “Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow)”. Paradoxs Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi 8/1 (2012), 84.
- 3 Sezgin, “Sürdürülebilir Kentler”, 184.
- 4 Nihal Şirin - Ayşegül Kanbak Pınarcıoğlu, Sürdürülebilir Kent Modelleri. (Londra: IJOPEC Publication, 2020), 6.
- 5 Seyed Amir Mirghaemi, “Akıllı Kentler Üzerine Bir İnceleme: Türkiye Örneği”, Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 12/2 (2019), 40.

ceğini ve çözüm için en önemli noktanın bu olduğunu vurgulamaktadırlar.⁶ Bu bağlamda “sürdürülebilir kent” kavramı değer kazanmakta ve sorunların çözümü için önem arz etmektedir. Öte yandan sosyal ve kültürel boyutlar göz önüne alındığında, kentin sürdürülebilirliği kentin kültürel mirası ve değerlerinin korunması ile sağlanabilir. Bu çerçevede kent kimliği göz ardı edilmeden sürdürülebilirlik için belirlenen politikaların uygulanması gereklidir.

Bilindiği gibi kent kimliği tarih boyunca mekânın değişiminden dönüşümünden etkilenen bir kavramdır. Kent kimliği kentlerin tarihî, maddî niteliklerini işaret ederken, kentli kimliği kentin sosyal dokusunun insanlara attığı ait olma-olmama-olamama sürecinin ifadesidir. Kent ve kentli kimliği kavramları, kentin fiziksel ve kültürel yapısını açıklar. Kent kimliği fiziki öğelerle, kentli kimliği ise kültürel öğelerle şekillenir. Fiziksel öğeleri barındıran kent kimliği sürdürülebilirlik bağlamında ele alındığında ise mekânın kendisine özgü kültürel, tarihsel ve sosyo-ekonomik değerlerinin korunması, kent kimliğinin sürdürülebilir olması açısından önemlidir.⁷

Bu çalışmada öncelikle sürdürülebilir kent kavramı ele alınacak, ardından sürdürülebilir kentlerin bir aktörü olarak müzelerin katkısı tartışılacaktır.

1. Sürdürülebilir Kent, Kavramsal Yaklaşım

Kentler, iş bölümünün ve uzmanlığın yüksek olduğu en büyük yerleşim birimleridir.⁸ Kent sadece fiziksel değil, toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel bir üretim alanıdır.⁹ Kentler insanın yaşantısına ortaklık eden mekanlar olmakla birlikte insan ilişkilerinin ve çatışmaların gerçekleştiği alanlardır.¹⁰ Durkheim için kent kavramı iş bölümü ve dayanışma ile tanımlanmakta, Marx ise antikapitalist üretim araçlarının ve ihtiyaçların bulunduğu mekanlar olarak tanımlamaktadır. Weber de kenti ekonomik ve siyasal açıdan tanımlamaktadır.¹¹ Sürdürülebilirlik kavramı ise ilk olarak Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından 1982 yılında kabul edilen Dünya Doğa Şartı belgesinde yer edinmiştir.¹² Sürdürülebilirlik,

6 Arzu Altuntaş, “Sürdürülebilir Toplumlar ve Metropollerin Baskılarından Kurtulmak İçin Alternatif Bir Yol: Sürdürülebilir Kentler”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9/17, (2012),136.

7 Nebiye Konuk, Bir Şehirli Kimliği Göstergesi Olarak İstanbulluluk (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2015), 67-68.

8 Altuntaş, “Sürdürülebilir Toplumlar ve Metropollerin Baskılarından Kurtulmak İçin Alternatif Bir Yol: Sürdürülebilir Kentler”, 137.

9 Can Altay, “Kentsel Sürdürülebilirlik Açısından Kültürel Planlama ve Mekansal İcraatlar”, Bülten 51: Dosya 05-Sürdürülebilirlik: Kent ve Mimarlık, (Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2007), 25.

10 Suat Karaküçük - Bülent Gürbüz, Rekreasyon ve Kentleşme. (Ankara: Gazi Kitabevi, 2007), 55.

11 Altuntaş, “Sürdürülebilir Toplumlar ve Metropollerin Baskılarından Kurtulmak İçin Alternatif Bir Yol: Sürdürülebilir Kentler”, 138.

12 Kadir Hakan Yazar, Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi, (Ankara, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2006), 303; akt. Serkan Ökten - Azize Ökten, “Avrupa Birliği Politikaları Perspektifinde Sürdürülebilir Kent,”Akademia Sosyal Bilimler Dergisi (2018), 408-425.

ekosistemdeki tüm çeşitliliğin ve yenilenemez kaynakların gelecek nesillere aktarılması, insanın ekosisteme verdiği zararların etkilerinin sistemin taşıma kapasitesinin üzerine çıkmayacak düzeyde tutulması ve çözülmesidir.¹³ Sürdürülebilirlik, son yıllarda dünyada hükmünü artırmış ve bir küresel değer haline evrilmiştir.¹⁴ Sürdürülebilirlik tartışmalarını gerekli kılan ekolojik sorunlara modernist dünya görüşünün sebep olduğu söylenebilir. Modernist dünya görüşü iktisadi büyümeyle birlikte doğal kaynakların kullanılarak çevreye zarar veren etkenleri benimseyen bir politika izlemektedir ve bu gelecek kuşakları olumsuz etkileyecek bir durumdur.¹⁵ Sürdürülebilirlik kavramı ile ekonomik ve teknolojik gelişmeler ekseninde ortaya çıkan çevre sorunlarına çözüm bulma ve ekosistemin korunması üzerine odaklanılmıştır.¹⁶ Bu bağlamda insan yaşamı için tehdit oluşturan olumsuz gelişmelerin farkına varılması “sürdürülebilirlik” kavramının temelini oluşturmaktadır.

Farklı bölgelerdeki fiziksel ve iklimsel özellikler, ekonomik kaynaklar, ekolojik yapı ve bireylerin istek ve ihtiyaçları da farklılık gösterdiği için sürdürülebilir bir kent için hususi bir tanım bulunmamaktadır. Bu da sürdürülebilir bir kent yaratmanın önünde bir engel oluşturmaktadır.¹⁷ Nüfusun artması ile kentlerin kontrol edilemeyecek bir şekilde büyümesi, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri tehdit etmekle beraber gelişmiş ülkelerde “mega” kentleri de yayılmasına, kirlilik, ulaşım, sosyal ayrışma gibi başlıca sorunlar sürdürülebilir kentleri zorunlu kılmaktadır.¹⁸ Doğal alanlara kentsel dönüşüm ile verilen zarar felaketler için ön hazırlık niteliği taşımaktadır. “Bunun yansısı kentlerin, dünya enerjisinin yaklaşık %70’ini kullanması ve CO2 başta olmak üzere tüm sera gazı emisyonlarının %80’den fazlasını üretmesi, süregelen yaşam tarzı ve tüketim alışkanlıkları, doğanın ve doğal varlıkların tahribi, mülksüzleşme, parçalanma, kentsel rantın oluşumu, suçların artması gibi çarpık kentleşme sonucu oluşan sorunlar, sürdürülebilir kent anlayışının doğmasında itici güç olmuşlardır.”¹⁹ Bu bağlamda sürdürülebilir kent kavramı ile kente verilen zararları en aza indirmek, birçok kirliliği kent insanı ve çevre için en aza indirmeye çalışmak, toplumsal sürdürülebilirliği sağlamak kastedilmektedir.²⁰ Kentin yaşanılabilir olması demek, kenti oluşturan bireylere, sağlıklı, çekici, kendini yenileme olanağı veren koşullar, mekanlar, or-

13 Keskin, “Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış,” 84.

14 Ökten - Ökten, «Avrupa Birliği Politikaları Perspektifinde Sürdürülebilir Kent», 411.

15 Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akinhay - Derya Kömürçü. (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999), 706.

16 Nilüfer Negiz, “Kentlerin Tarihsel Sürdürülebilirliğinde Kültürel Miras: Önemi ve Değeri Üzerine Düşünmek”, *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi* 3/1, (2017), 163.

17 Sezgin, “Sürdürülebilir Kentler,” 184.

18 Enes Battal Keskin, “Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow),” *Paradoks: Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi* 8, no. 1 (2012): 85, akt. K. H. Yazar, *Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009), 115.

19 Altuntaş, “Sürdürülebilir Topluluklar ve Metropollerin Baskılarından Kurtulmak İçin Alternatif Bir Yol: Sürdürülebilir Kentler”, 139.

20 Cansu Demirbaş, “Sürdürülebilir Kent Kavramında Belediyelerin Rolü: Mezitli Belediyesi Örneği”, *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2/1 (2021), 105.

taamlar sunmak ve bu olanakları değerlendirmek anlamına gelir.²¹ Bu bağlamda sürdürülebilir kentlerin oluşumu için belli amaçları bulunmaktadır. Sürdürülebilir kent oluşturma düşüncesinin temel amaçlarından birisi kentlerde yaşayanların, kent ile olan ilişkilerinde, kentin ortak alanlarının kullanımında ve kamu hizmetlerinden faydalanmada yaşam kalitelerinin arttırılması sorununun aşılmasıdır. Diğer amaç kentin çevre değerlerinin taşıma kapasitelerinin üzerinde kullanımı ile kaynakların dönüştürülmesinde var olan üretim ve tüketim kalıplarının sorgulanmasının gerekliliğidir. Ayrıca sürdürülebilir kent oluşturmada Kentin bir yerleşim birimi olarak kendi varlığını devam ettirebilme yetisinin güçlendirilmesi amacı güdülmektedir.²²

Sürdürülebilir bir kentleşme için Alan tasarrufu sağlayıcı gelişmeler uygulanmalı, Doğal habitat ve Su kaynakları korunmalı Geniş yeşil alan sağlanmalı, Geri dönüşüm programları başlatılmalı ve Kentleşme planlı olmalıdır.²³

Sürdürülebilir kentlerde bulunması gereken özelliklerin başında fiziksel ve sosyo-kültürel gereklilikler bulunmaktadır.²⁴ Sürdürülebilir kent yönetimi; vatandaş odaklı, katılımcı yönetim, şeffaf yönetim, hesap verilebilirlik, etkin yönetim, bilgi ve teknoloji kullanımı, esnek örgütlenme, analiz yapma unsurlarını içinde barındırmalıdır.²⁵ Tuğaç, araştırmasında Türkiye’de ulusal nitelikte bir sürdürülebilir kent ölçüt seti olmadığını ancak gerek ulusal gerek yerel ölçekte sürdürülebilir kentleşme bağlamında hâlihazırda yürütülen önemli çalışmalar ve projeler olduğunu açıklamaktadır.²⁶ Bu çalışmaların ve projelerin geliştirilmesiyle Türkiye kentlerinin sürdürülebilirliği için ulusal bir değerlendirme sisteminin ortaya konulması, günümüzde gerekliliktir.

Sürdürülebilir kent kavramı, özellikleri itibariyle ele alındığında kentler için çok önemli bir unsur olan ve kente aidiyeti açıklayan kentli kimliğini ve kentli kimliğinin oluşumunda etkili olan kent kimliğini tartışmayı gerektirmektedir. Bu çalışmada sürdürülebilirlik bağlamında kent kültürünün aktarımında aidiyet açısından kent kimliği vurgulanmıştır.

Coğrafi yapıdan kaynaklanan faktörler, tarihsel arka plan, kentin görünümüne etki eden mekanlar, yerleşim biçimleri ve kentte yaşayan bireyler hep beraber kentin kimliği-

21 Kumru Arapgirlioglu - Zerrin Yener, “Kentler, Sürdürülebilirlik ve Bir Yerel Gündem 21 Öyküsü”, Bülten 51: Dosya 05- Sürdürülebilirlik: Kent ve Mimarlık, (Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2007), 60.

22 Yazar, Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi , 115-116; akt. Altuntaş, “ Sürdürülebilir Toplumlar ve Metropollerin Baskılarından Kurtulmak İçin Alternatif Bir Yol: Sürdürülebilir Kentler”, 140.

23 Elif Karakurt Tosun, “Sürdürülebilirlik Olgusu ve Kentsel Yapıya Etkileri”, Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi 10/2, (2009).

24 Altuntaş, “Sürdürülebilir Toplumlar ve Metropollerin Baskılarından Kurtulmak İçin Alternatif Bir Yol: Sürdürülebilir Kentler”, 140.

25 Hüseyin Durguter, “Kent Modelleri ve Sürdürülebilir Kent Yönetimi”, Electronic Turkish Studies 7/3 (2012), 1064.

26 Çiğdem Tuğaç, “Uluslararası Sürdürülebilir Kent Ölçütleri Bağlamında Türkiye İçin Bir Değerlendirme” Kent Akademisi, 11/4(2018), 703-740.

ni oluşturmaktadırlar. Bu açıdan Her kentin kendine özgü bir kimliği olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kent kimliği uzun bir zaman dilimi içerisinde şekillendiği, kentin coğrafı içeriği, kültürel düzeyi, mimarisi, kente özgü gelenekler ve yaşam biçimi etki eden ana bileşenler olmaktadır.²⁷ Bilgiç'in deyimiyle "Sürdürülebilir kent kimliği kavramı, her kente özgü anlam ifade eden, o kente has fiziksel, tarihsel, kültürel ve sosyo-ekonomik değerlerin şekillendirdiği, kentlilerin ve onların yaşam biçimlerinin oluşturduğu, anlam yüklü bütünlük olan kent kimliğinin, benimsenip, korunup, sorumluluk bilinciyle gelecek kuşaklara taşıma bilinciyle hareket etme prensibi üzerine kurulmuştur"²⁸. Konuk, benzer bir yaklaşımla kentlerin genel anlamda kimlik oluşumunun sadece fiziksel bir süreç olmadığını belirtir. Ulusal ve uluslararası düzeyde kentin yer aldığı siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel değerleri de kapsayan gelişimi ve süreçleri içerdiğini belirtmektedir.²⁹ Kent kimliğinin bu anlamda dinamik ve sürekli gelişen bir yapı olduğu düşünülürse, tarihin her döneminde bir kent çatısı altında ortaya çıkan her sosyal yapının, sonuçta, ister istemez o kentin fiziksel yapılanmasına da yansımalarının kaçınılmazlığı anlaşılabılır.

Her kent kendisine özgü bir kimliğe sahip olmalıdır. Kentlerin önemli yatırım alanı olarak görülmesi kamusal sektör, yerel ve küresel sermayenin talep ve beklentileri neticesinde kentleri olumsuz etkileyecek müdahalelere sebebiyet vermektedir. Bu müdahaleler kentin gelişimini olumsuz etkileyecek, kent kimliğine ve sürdürülebilirliğine nüfus artışı, çarpık kentleşme ve yanlış planlama ile zarar verecektir.³⁰

Yapılan müdahalelerin verdiği zararlar değerlendirildiğinde küreselleşmenin ve modernleşmenin kimlik değerlerinden uzaklaşmaya sebep olduğu görülmektedir. Dinamiklerin dayattığı zorunluluklar beraberinde tek tip kent kentleri oluşturmada ve yitirilmiş özgün kimlikle birlikte "kimliksizleşme" sorununu doğurmaktadır.³¹ Kent mekânları içinde geçmişle bağın kurulması, kimlik, yer ve aidiyet duygusunun artırılması kent kimliğinin zedelenmemesi için önem arz etmektedir.³² Kentler arası farklılıkların azalması kent kimliğinin ve değerlerinin sürdürülebilirliğini azaltmaktadır. Bu eksende kent kimliğinin korunması, bilincin geliştirilmesi, gelecek kuşaklara geçmişin değerlerinin aktarılabilmesi, kentte yaşayan farklı kültüre sahip, etnik ve toplumsal gruplar arasında karşılıklı hoşgörü, saygı ve ortak yaşama bilincinin geliştirilmesi ve değerlerin aktarılabilmesi kent kimliği bağlamında dikkat edilmesi gereken başlıca faktörlerdir.³³ Bu bağlamda kentin sürdürülebilirlikten uzak

27 Evren İlgar, Kent Kimliği ve Kentsel Değişimin Kent Kimliği Boyutu: Eskişehir Örneği (Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008), 9.

28 Mahir Bilgiç, Kent Kimliğinin Sürdürülebilmesinde Kent Müzelerinin Rolü: Antalya Kent Müzesi Örneği (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 25.

29 Konuk, Bir Şehirli Kimliği Göstergesi Olarak İstanbulluluk, 5.

30 Demet Gülhan, "Sürdürülebilir Kent ve Kentsel Kimlik Bağlamında Bergama-İzmir Örneğinin Değerlendirilmesi", Kent Akademisi 11/4 (2018), 665.

31 Bilgiç, Kent Kimliğinin Sürdürülebilmesinde Kent Müzelerinin Rolü: Antalya Kent Müzesi Örneği, 2.

32 Derya Oktay, "Kent Kimliğine Bütüncül Bir Bakış", İdealkent, 2/3 (2011), 13.

33 Bilgiç, Kent Kimliğinin Sürdürülebilmesinde Kent Müzelerinin Rolü: Antalya Kent Müzesi Örneği, 2.

olması yalnızca çevresel bağlamda olumsuzlukları getirmemekte kentsel kimlik değerlerinin de zedelenmesine sebep olmaktadır. Sürdürülebilir kentleşme ile gelecek kuşaklara bırakılan mekânın çevre bakımından iyi olması gerektiği gibi değerlerin aktarımı da toplumsal etkileşimin sürdürülebilirliği açısından göz ardı edilmemelidir.

Toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel bir üretim alanı olarak kentler, iş bölümünün ve uzmanlığın yüksek olduğu en büyük yerleşim birimidir. İnsan unsuru göz önüne alındığında kentli kimliğinin oluşması ve gelecek nesillere aktarılabilecek bir kent bırakılmasının sağlanması kentin kimliğinin korunmasıyla mümkündür. Kentler insanın yaşantısına ortaklık eden mekanlar olduğundan, tüketilen çevrenin, sosyal ilişkilerin ve çatışmaların, iletişim, ulaşım, güvenlik sorunlarının da kaynağı olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmada; sürdürülebilir kent kavramı açıklanmış ve kentlerin bir organizma gibi yaşamını devam ettirebilmesi için sürdürülebilir kent olgusu ve kent kimliğinin sürdürülebilir kente etkisine vurgu yapılmak istenmiştir. Kentlerin sürdürülebilirlik esasına dayalı yönetilmesi gelecek nesillere iyi bir mekânın aktarılmasını ve çevreye verilen zararın azaltmakla birlikte toplumun birçok sorununa çözüm olacaktır. Kurumlarda sürdürülebilir kent uygulamasına katkı sağlayacak kapasitenin yaratılması ve kurumların “sürdürülebilir kent” kavramını destekleyici politikalar, kararlar uygulanabilmelerini kolaylaştıracaktır. Kent kimliğinin sürdürülebilirliği için kentin tarihi ve kültürel boyutu göz önünde bulundurularak, kent mekânların değişim dönüşüm süreci takip edilmeli, kent kimliğinin sürdürülebilirliği için gerekli politikalar uygulanmalıdır.

Kent kimliği göç, gecekondulaşma, çarpık şehirleşme gibi kavramlarla şekillenmekte değişmekte ve dönüşmektedir. Kent kimliğinin sürdürülebilirliği üzerine sorunları ele almak ve çözüm önerileri sunmak bu çerçevede zorunlu hale gelmektedir. Sürdürülebilir kent kimliğine ait bütün değerlerin aktarımı dönemin şartları ve koşulları baz alınarak ve gerekli planlamalar yapılarak gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. “Sürdürülebilir kent” kavramı gelecek kuşaklara çevrenin, mekânın aktarımı gibi düşünülmemelidir. Bu noktada çevrenin ve fiziksel koşulların korunması, miras olarak aktarılması kadar tarihi, kültürel ve sosyal değerlerin de korunması ve aktarılması önem taşır. Bu bağlamda yerel yönetimler başta olmak üzere toplumla iş birliği içinde kent kimliğinin sürdürülebilirliği üzerine gerekli planlamalar yapılmalıdır. Türkiye bazında değerlendirildiğinde ise, kent kimliğinin korunması ve sürdürülebilmesi göç, gecekondulaşma gibi kavramlar etrafında geliştirilen politikalar ile iyi planlanmış bir kentsel dönüşüm ile mümkün olacaktır. Tüm bunlara ilave olarak bu çalışmanın odağı sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde kalkınma perspektifinden değerlendirme fırsatı tanıyacak olan müzelerdir. Bu bağlamda sürdürülebilir kentleşme, sürdürülebilir kentler; sadece somut koşullar veya fiziksel unsurlardan ziyade etkileşimsel, barışçıl, aidiyet temelli ve katılımcı unsurlardan beslenen interdisipliner yaklaşımla ele alınacaktır.

Müzeler artık yalnızca geçmişin izlerini sergileyen kurumlar değil, insan ve toplumla dinamik bir ilişki kuran, katılımcı ve dönüştürücü alanlar olarak görülmektedir. 2022’de Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM), müzeleri “toplumun gelişimi için erişilebilir, kapsa-

yıcı, katılımcı ve sürdürülebilir mekânlar” olarak tanımlamış ve onların araştırma, eğitim ve paylaşım yoluyla bireyler ve toplumlar üzerinde dönüştürücü bir etki yaratması gerektiğini değinmiştir. Bu değişim, müzelerin sadece tarihi eser sergilemekten çok daha fazlası ile ilgilenerek, toplumun kültürel kimliğini güçlendiren, toplumsal belleği şekillendiren ve sosyal kalkınmayı destekleyen aktif aktörler haline gelmesini zorunlu kılmıştır. İnsanların aidiyet duygusu, kültürel çeşitlilikle kurdukları bağ ve ortak geçmişlerini anlamlandırma ihtiyaçları, müzeleri günümüzde daha katılımcı, diyalog temelli ve etkileşim odaklı kurumlara dönüştürmüştür. Böylece müzelerin toplum ile kurduğu bağ, bağ kurma şekilleri ve etkisi de güçlenerek karşımıza farklı sosyolojik bağlamlarla çıkmaktadır. Kent kültürü ve kalkınma ilişkisi bağlamında müze, bunlardan en önemlileri arasındadır.

Kentler, tarihi, kültürel ve sosyal mirasın şekillendirdiği dinamik alanlardır. Bu mirasın korunması, gelecek nesillere aktarılması ve kent kimliğinin güçlendirilmesi açısından müzeler önemli bir rol oynamaktadır. Kent kültürünün sürdürülebilirliği, yerel kimliğin korunması ve ekonomik kalkınma açısından müzeler tam bu aşamada stratejik bir araç olarak görülmektedir. Kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak, şehirde yaşayan bireylerin kent aidiyetini güçlendirmek ve turizm yoluyla ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak müzelerin başlıca işlevlerindendir. Tarihi ve sanatsal eserlerin sergilendiği mekânlar olmanın ötesinde, toplumsal kalkınma ve kent politikalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynayan müzeler; bulundukları bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel canlılığını artıran unsurlardan biridir. Kültürel turizmin gelişmesine katkı sunarak yerel ekonomiyi canlandırır, istihdam olanakları yaratır ve şehirlerin ulusal ve uluslararası düzeyde marka değerini artırır. Aynı zamanda, müzeler kentsel mekânın dönüşümüne katkıda bulunarak, kentsel kimliğin korunması ve yeniden şekillenmesine yardımcı olur. Sosyal politikalar bağlamında ise müzeler, toplumsal hafızayı koruyarak kimlik inşasına katkı sağlar, dezavantajlı grupların kültürel hayata katılımını teşvik eder ve kültürel mirasın sürdürülebilir yönetimini destekler.

Makale çerçevesinde müzeler sosyal politikaların ve kent kalkınmasının ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Özellikle kent planlamasında müzelerin stratejik bir unsur olarak konumlandırılması, toplumsal kapsayıcılığı artırarak sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir. Bu bağlamda, müzelerin kent kültürünün aktarımındaki rolü ve kalkınma üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde ele almak için bazı kavramlar üzerinde durulacak ve iki müze türü özellikle değerlendirilecektir. Araştırmada literatür taraması tekniği kullanılarak, müzelerin kent kültürü, göç süreçleri ve kalkınmadaki rolleri üzerine yazılmış kısıtlı akademik kaynaklar ve örnek uygulamalar incelenmiştir. Ayrıca, Türkiye ve dünya örnekleri üzerinden kent ve göç müzelerinin işlevlerine ilişkin betimleyici bir analiz gerçekleştirilerek müzelerin kalkınmaya dolaylı katkıları tartışılmıştır.

2. Sürdürülebilir Kent, Kültür Aktarımı ve Müzeler

“Kent kültürü, bir kentin gelişmesinde kentte yaşayan insanların ortaklaşa ürettikleri soyut ve somut değerlerin bütünüdür”³⁴

Müze ve benzeri kültür yapılarımlarının; kültürün birikim merkezleri olarak bilgilendirici, eğitici, birleştirici, öğretici, deneyim kazandırıcı, eğlendirici, dinlendirici gibi birçok etkisi ve sosyo-kültürel kazanımlarıyla kent folklorunun önemli araştırma alanlarından olduğu söylenebilir.³⁵ Bu alan, müze ile toplum arasındaki bağ kurma çabasının bir sonucu olarak kabul edilebilir. Öyle ki, yerel bölgelerde ekomüze ile toplum müzeleri, kentsel bölgelerde kent müzeleri, çokkültürlü şehirlerde göç müzeleri; toplumsal dönüşüm odaklı kültürel planlama süreçlerine ortak olmaktadır. Bahsi geçen bu müze türleri, bir temsilin ötesindedir. Bugünü ve dünü; yaşayan kültür mirasını toplumla buluştururken, dengenin sağlanmasında önemli roller üstlenirler.³⁶ Dolayısıyla kent kültürü, kimlik veya kentlilik bilinci gibi kavramlar bugünden yarına gerçekleşen bir süreç içinde gelişmemekte; bir kentli siyasal davranış biçimi olan katılım olgularıyla doğrudan bir kent meselesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu faktörlerin bileşkesi ve sonucu olarak kent kültürü; zamana, ilişkilere, etkilere, ortak değerlere ve yaşanmışlıklara göre gelişir, değişir ve dönüşür.³⁷

Müzeler, şehirlerin kimliğini oluşturan önemli unsurlar arasında yer alır. Arkeolojik, etnografik ve sanatsal eserler aracılığıyla kentin geçmişi, bugünü ve yeni müzecilik perspektifinde geleceği hakkında bilgi veren müzeler hem yerel halk hem de ziyaretçiler için bir hafıza mekânı görevi görür. Özellikle çocuklara ve gençlere yönelik eğitim programları sayesinde kültürel bilinç oluşturulması ve kent kültürünün aktarılması sağlanmaktadır. Bu bağlamda kültürel mirası ve yerel kimliği kalkınma stratejilerine entegre etmek kent kültürünün aktarımında önemli bir rol üstlenmektedir. Günümüzde dijitalleşme ve akıllı kent uygulamaları ile de kent kültürünü ve kimlik inşasını destekleme olanakları artmıştır. Dijital müzeler ve sanal turizm projeleri teşvik edilerek kentlerin tarihî dokusunu tanıtan uygulamalar geliştirilerek, ziyaretçiler için etkileşimli sistemler sunularak akıllı kent projeleri ile kültürel mirasın korunması önem arz etmektedir. Amsterdam, bu anlamda dijital turizm uygulamaları ve artırılmış gerçeklik projeleri ile tarihî mirasını daha geniş kitlelere ulaştırmayı başaran şehirler arasındadır.

Aynı zamanda kent kültürü, yerel kalkınma planlarının merkezine alınmalı, kültürel mirası koruma projeleri teşvik edilmelidir. UNESCO Dünya Mirası Listesi’ne giriş teşvik

34 Yasemin Hayta, “Kent Kültürü ve Değişen Kent Kavramı”. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 5/2 (2016): 184.

35 Tekin, “İzmir Kent Folklorunda Çağdaş Bir Müzecilik Anlayışı: Arkas Sanat Örneği”, Rumeli’de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi 37 (2023), 1497.

36 Afşin Altaylı, “Müzenin Kentsel Planlama ve Toplumsal Dönüşümdeki Rolü”, Kültür Mirası ve Müzeler Öğrenci Konferansı, 1-10 (İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2011), 1; Tekin, “İzmir Kent Folklorunda Çağdaş Bir Müzecilik Anlayışı: Arkas Sanat Örneği”, 1497.

37 Ruşen Keleş, Kent Bilim Terimleri Sözlüğü (Ankara: İmge Yayınları, 2021), 70.

edilmeli, şehirler bu statüden ekonomik olarak yararlanmalıdır. Yapılan kentsel dönüşüm projeleri, kent kültürünü ve tarihî dokuyu koruyacak şekilde tasarlanmalıdır. Yerel zanaat-kârlık ve geleneksel üretim desteklenmeli, bu şekilde kentlerin özgün kimliği korunmalıdır. Etkili bir örnek olarak Safranbolu; Osmanlı dönemi mimarisini koruyarak UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne giren bir şehir olarak bu şekilde, turizm gelirlerini artırarak ekonomik kalkınmasını sağlamaktadır.

Tüm bunlar toplumsal belleği güçlendiren unsurlar olarak aktarımı sürekli kılar. Tarihi olayları, sanat akımlarını ve toplumsal dönüşümleri sergileyerek, şehirde yaşayan bireylerin ortak bir geçmiş duygusuna sahip olmalarına katkıda bulunur. Bu da kent kültürünün canlı kalmasını ve toplumda bir aidiyet duygusu oluşturulmasını sağlar.

3. Bir Kalkınma Unsuru Olarak Göç ve Kent Müzeleri

Müzeler kent kültürünü aktarırken kent ekonomisini de destekleyerek kalkınma açısından önemli bir getiri gücüne sahiptir. Şehirlerde müze, festival, bienal, kültürel etkinlikler gibi organizasyonlar teşvik edilerek düzenli hale geldiğinde hem şehrin tanıtımı hem kent kültürü hem de ekonomi güçlendirilmiş olacaktır. Kültürel rotalar oluşturularak ziyaretçilere tarihî ve sanatsal miras tanıtılmalıdır. Turizm ve kalkınma planları entegre edilmeli, kültürel etkinlikler uzun vadeli bölgesel kalkınma stratejilerine dâhil edilmelidir. Artık çoğu şehir simge haline gelmiş festivalleri, şenlikleri veya tarihi ile şehrin ekonomik kalkınmasına önemli katkı sağlamaktadır.

Bu perspektiften kültürel girişimciliği ve yaratıcı endüstrileri desteklemek oldukça önemlidir. Yerel sanatçılar ve kültürel girişimciler desteklenmeli, şehirler kültürel üretim merkezlerine dönüştürülmelidir. Kentlerde tasarım, moda, müzik ve sanat odaklı yaratıcı endüstriler geliştirilmelidir. Devlet destekli fonlar ve teşvikler ile yaratıcı projeler hayata geçirilmelidir. Almanya'nın Berlin Şehri gibi birçok şehir sanatçılar ve kültürel girişimciler için sağlanan destekler sayesinde kültürel inovasyon merkezleri haline gelmişlerdir. Tüm bunlara ek olarak sosyal politikalar ve kalkınma süreçleri kapsamında katılımcı kültürel yönetim modelleri geliştirmek de oldukça önemlidir. Yerel halkın ve sivil toplumun kültürel projelere katılımını sağlamak, şehir planlamasında kültürel mirası koruma ve geliştirme konularında halkın görüşlerini almak, özel sektör ve kamu iş birliğini güçlendirilerek kültürel projeler için finansman sağlamak da yapılabilecekler arasındadır.

Müzeler, kent politikalarının şekillenmesine doğrudan katkı sağlayabilecek kamusal alanlar olarak değerlendirilebilir. Özellikle kültürel ve sosyal kapsayıcılığı artırmak için yerel topluluklarla ortak programlar yürütmek, katılımcı bellek çalışmaları, erişilebilir müze politikaları gibi başlıklar önemli katılımcı pratikler olarak öne çıkacaktır. Kent sakinlerinin ihtiyaç ve taleplerine yönelik sergi ve etkinlikler düzenlenmesi, kültürel mirasın korunmasında yerel aktörlerin sürece dahil edilmesi, şehrin hafızasını oluşturan kolektif anlatıların müze aracılığıyla görünür kılınması, yerel halkın sözlü tarih çalışmalarıyla sürece katılımının sağlanması gibi yollar kent kalkınması açısından tercih edilmesi önemli girişimlerdir.

Kentin sokakları, mimarisi hatta iklimi gibi müzeler de kentin sürdürülebilirliği için etkin roller üstlenmiştir. Kent sakinleri ile bağları güçlendiren bu unsurların yanında kentin uluslararası rekabet gücünü yükselten bir kimlik değerine ulaşmasını da temsil etmektedir. Bu sebeple kentlerde yer alan bütün kültürel kurumların bir araya gelmesi, ticaret ve kültür turizmi bağlamında bütüncül bir yapı oluşturması büyük önem taşımaktadır.³⁸ Aynı zamanda kent müzeleri ve göç müzelerinin çokkültürlü ve barış temalı çalışmaları yalnızca çeşitliliği sergilemekle kalmaz; aynı zamanda kentlilerin bu farklılıklarla nasıl ilişki kurduklarını ve kültürel, politik, ekonomik dönüşümlerin şehir yaşamında nasıl biçimlendiğini anlamaya/anlatmaya çalışır. 2004 yılında kent müzelerine yönelik ilginin artmasıyla kurulan CAMOC (Kent Müzeleri ve Kentsel Yaşam Komitesi), bu alandaki araştırmaları derinleştirmiştir. Komite, şehirlerin ekonomik büyüme dinamikleri, karşılaştıkları toplumsal sorunlar ve geleceğe dönük fırsatları üzerine küresel ölçekte çalışmalar yürütmekte ve kent müzeciliğini bu değişkenler doğrultusunda yeniden tanımlamaktadır.³⁹

Sosyal politikalar ve kentleşme bağlamında müzelerin rolü, sadece mekânsal düzenlemelerle sınırlı kalmaz; aynı zamanda toplumun farklı kesimlerini kapsayıcı etkinlikler ve eğitim programları ile bir araya getirerek sosyal uyumu güçlendirebilmektedir. Kentleşme ve kentlileşmenin farklı boyutları vardır. Ekonomik ve sosyal olmak üzere iki boyutta değerlendirdiğimizde ekonomik kentlileşme, bireyin geçimini kentsel işlerle sağlaması ve bulunduğu üretim tüketim faaliyetlerini kapsarken; sosyal kentlileşme ise, kente özgü davranış ve değerlerin benimsemesiyle ortaya çıkar.⁴⁰ Kentin farklı sosyal grupları (engelliler, göçmenler, düşük gelir grupları vb.) için müzelerde erişilebilirlik politikalarının geliştirilmesi de bu bağlamda oldukça işlevseldir. Sosyal politikalar, toplumun refahını artırmayı ve sosyal adaleti sağlamayı amaçlayan uygulamalardır. Bu politikalar, kültürel mirasın korunması ve tanıtılması süreçlerinde de etkilidir. Yerel yönetimlerin, kültürel değerleri koruma ve tanıtmaya konusundaki stratejileri, şehrin markalaşma sürecine doğrudan katkı sağlar. Özellikle dezavantajlı gruplar için erişilebilir kültürel alanlar yaratılması, müzelerin sosyal politika ile bütünleşmiş bir şekilde hareket etmesini gerektirir. Bu doğrultuda, katılımcı kültürel politikaların geliştirilmesi, müzelerin toplumsal kalkınmadaki etkisini daha da artıracaktır. Yerel sanatçılar, zanaatkarlar ve yaratıcı endüstrilerle iş birliği yaparak müzelerin ekonomik kalkınma süreçlerinde aktif bir rol alması sağlanırken toplumu merkeze alan bir müze yönetimi ile yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve akademik çevrelerle ortak projeler geliştirilerek müzelerin kentsel kalkınma süreçlerine entegre edilmesi sağlanabilir. Eğitim atölyeleri ve gençlik projeleri gibi toplumu güçlendiren programların müzelerde ha-

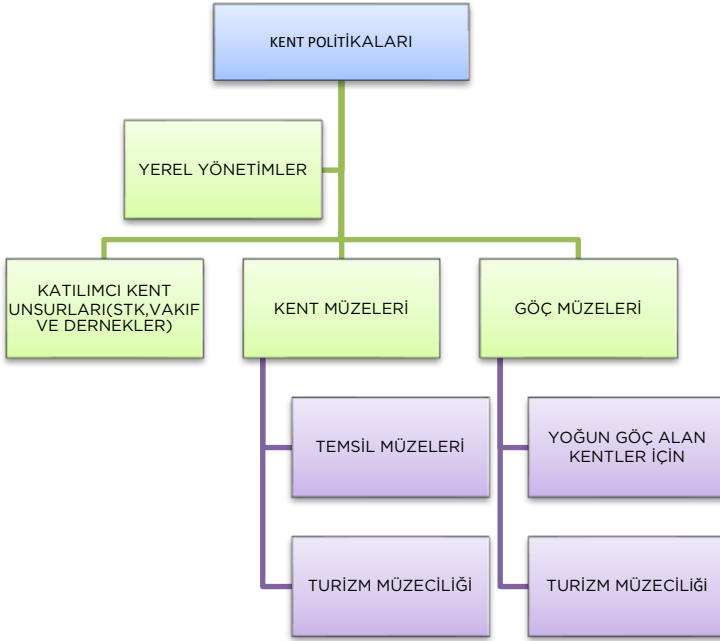
38 Gordon Fyfe, "A Trojan Horse at the Tate: Theorizing the Museum as Agency and Structure". *Theorizing Museums: Representing Identity and Diversity in a Changing World*, ed. Sharon Macdonald - Gordon Fyfe (Cambridge: Sociological Review Monograph Series, 1996), 213.

39 Aybike Sevüktekin - Kadriye Tezcan Akmehtmet, "Kent Müzelerinde Göçmenlere Yönelik Çalışmalar ve Kültür Politikaları: Kopenhag Müzesi Örneği", *Paradoks Economics, Sociology and Policy Journal* 15/2 (2019), 137-152.

40 Hazal İlgin Başarmak - İrem Ece Akpınar, "Kentlilik Bilinci Kavramını Ruşen Keleş'in Kavramsal Çerçevesi Üzerinden Okumak", *İdealkent* 13/37 (2022), 1246-1268.

yata geçirilmesi alternatif bir boş zaman deneyimi sağlarken kültürel boyutunun çok daha ötesinde bir etkiyle müzelerin kentin yapı taşlarından olmasına imkân tanır.

Kent politikalarını ilişkilendirebileceğimiz kültürel faaliyetlerin sayısı şüphesiz ki çoktur. Müzeler ise gerek misyonu gerek temsil gücü ile bu görevi tek başına farklı iş birlikleri ile çözmeye açık ve göz ardı edilmesine rağmen yapıyı sağlam tutabilecek önemli kurumlardır. Bu bağlamda kalkınma temelli bir sınıflandırma yaptığımızda kent müzeleri ve göç müzeleri ön plana çıkmaktadır. İş birliği ve etkileşim odağında yapılan bu sınıflandırmada müzeleri; kalkınma çerçevesinde turizm odaklı, çokkültürlü kentler ve temsil açısından değerlendirilmek mümkündür.

Şekil 1.Kent Politikaları ve Kent Kalkınması Bağlamında Müzeler

3.1 Göç Müzeleri: Toplumsal Hafıza ve Sosyal Uyum Mekânları

Göç müzeleri, göç süreçlerini, göçmen toplulukların deneyimlerini ve kentlerle uyum süreçlerini belgeleyen, yaşatan kurumlardır. Göç müzelerinin sosyal politikalarındaki rolü oldukça çok yönlüdür. Göç müzeleri, göçmenlerin yaşadıkları kente uyum sağlamalarını kolaylaştıran eğitim, kültürel paylaşım ve sanat etkinlikleri düzenleyerek kapsayıcılığı artıracak güçtedirler. Bu müzeler, göç süreçlerini kayıt altına alarak hem göçmenlerin hem de yerel halkın kültürel mirasını bir araya getirir. Böylece göçmenlerin aidiyet hissini güçlendirirken, yerel halk ile ortak bir anlatı oluşturulmasına katkıda bulunur. Toplumsal hafızayı

güçlendirirken daha mutlu ve uyumlu bireylere fırsat tanır. Diğer yandan göç hikâyelerinin anlatıldığı sergiler ve dijital arşivler, toplumda göçmenlere yönelik önyargıları azaltarak sosyal uyumu pekiştirir. Kurumsal bağlamda ise kalkınma planlarını destekleyerek politika üretiminde doğal bir veri kaynağı olarak rol üstlenebilmesi ise göçmenlerin sorunlarını belgeleyen bir merkez olarak, politika yapıcılara veri sağlayabilir ve daha etkili göç politikalarının oluşturulmasına katkı sunabilmektedir.

Tüm bunlar değerlendirildiğinde müzeler ve en çok da göç müzeleri, kapsayıcılıklarını artırmak ve kültürel çeşitliliği sağlamak için içerik üretmek ve katılımcı politikaları göz ardı etmemek durumundadır. Amsterdam Müzesi bu açıdan başarılı örnekler ve faaliyetler barındıran bir müzedir. Müze tarafından gerçekleştirilen “Maurice Boyer-Amsterdam’da Evde” isimli bir sergide kentin kime ait olduğunun sorgulanırken, kentsel dönüşüm ve mülteci sorunlarına değinilmiştir. Başka bir örnekte ise Müslüman olmanın ne demek olduğunu anlatan “Dönüşüm. Müslümanlaşmak-Müslüman Olmak” isimli sergi ile, kentteki herkesin kente aidiyet hissetmesi ve kentlilerin birbirlerini anlaması için üstlendiği role örnek olarak gösterilmesi hedeflenmiştir.⁴¹

3.2 Kent Müzeleri: Kültür Aktarımının Merkezleri

Kent müzeleri, bir kentin tarihini, kültürel mirasını ve toplumsal dinamiklerini belgeleyen mekânlardır. Bu müzeler, kent politikalarının şekillenmesine doğrudan katkı sağlayabilir. Kent müzeleri kentsel belleği koruyarak, kentlerin dönüşüm sürecini belgeleyerek, şehir kimliğinin korunmasına yardımcı olur. Vatandaşların kent politikalarına daha fazla katılımını teşvik eden forumlar, atölyeler ve sergiler düzenlenebilir. Kent müzeleri, dezavantajlı grupların seslerini duyurabilecekleri bir platform sağlayarak toplumsal eşitsizlikleri görünür kılabilir. Sürdürülebilir kent politikaları için kent müzeleri de göç müzeleri gibi oldukça önemli bir bilgi kaynağıdır. Kentleşme, konut hakkı, ekoloji ve ulaşım gibi konularda düzenlenen sergiler ve etkinlikler, yerel yönetimlere politika oluşturma süreçlerinde önemli veriler sunar. Sürdürülebilirlik için yapılabilecek birçok yöntem mevcuttur. Bunlardan bazıları yerel halkın katılımını teşvik eden projeler geliştirmek ve kentsel dönüşüm süreçlerini belgeleyecek arşivler oluşturmaktır. Bu yollarla birlikte elbette sosyal politika yapıcılarıyla iş birliği yapılarak kent sorunlarına yönelik çözüm önerileri sunulması da önemli düzeyde etkili olacaktır.

Müzeler, kültürel aktarımın merkezleri olarak hem kent kimliğini koruma hem de ekonomik ve sosyal kalkınmayı destekleme işlevi görmektedir. Bu aşamada uzun vadeli kazanımlar oldukça önemlidir. Sosyal politikalarla desteklenen kent müzelerinin yatırımları, toplumsal bilinci artırırken turizmi, yerel ekonomiyi ve istihdamı olumlu yönde etkileyebilir. Bu önerilerin hayata geçirilmesi durumunda kültürel miras korunur ve nesiller arası aktarım güçlenir. Kentlerin turistik cazibesi ve marka değeri artar. Müze ziyaretçi sayısı

41 Zeynep Safiye Baki Nalcioğlu, “Müzeler Değişiyor: Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar”, *Asbider Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 10/29 (2023), 209.

artarak ekonomiye katkı sağlanmış olur ve yerel halkın kent aidiyeti ve tarihi mirasa duyarlılığı yükselir.

Müzelerin, ziyaretçilerinin farklı ihtiyaçlarını, düşüncelerini, müzeden beklentilerini ve taleplerini göz önüne alması, yeni nesil olarak nitelendirilen ziyaretçilerin müze ile daha kolay iletişim kurabilmelerini sağlamıştır. Örneğin Amsterdam Müzesi, kentlileri etkileşime davet etmek için kent ve kentliler hakkında farklı sorular içeren konuşma kartları hazırlamıştır. Bu kartlar evlerinin nasıl görüldüğünden kentteki favori parklarının hangisi olduğuna ya da kentte elektrik olmasaydı nasıl davranırlardı sorusuna kadar çeşitlenmektedir.⁴² Hem hayal güçlerini kullanmalarını hem de deneyimlerini paylaşmalarını sağlayan bu sorular kentlileri, müzeyle ve birbirleriyle iletişim kurmaları konusunda cesaretlendirmektedir. Bu bakış açısına bağlı olarak da müzelerin kapsayıcı rolü belirginleşmiş ve değişim sürecinde toplulukların müzeye ilgisini artıran konular arasında başta katılım olmak üzere etkileşim, iletişim, deneyim ve kültürel çeşitliliğin müzedeki temsili gelmiştir.⁴³

4. Müzelerin Sosyal Politikalarla İlişkisi Bağlamında Örnekler

Sosyal politikaların etkin uygulanması müzelerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayarak eğitim, istihdam ve turizm yoluyla kentlerin ekonomik ve kültürel kalkınmasını destekleyebilir. Bu nedenle, kültürel mirasın korunmasına yönelik politikaların genişletilmesi ve müze projelerinin devlet destekleri ile sürdürülebilir hale getirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kent ile ilişki kurmak için, ideal bir kent tasarımında kentsel politikaları tasarlarlarken paydaş katılımını teşvik oldukça önemlidir.⁴⁴ Bu şekilde katılım, kişinin bir yandan aktif vatandaş olmasını sağlarken, diğer yandan da onu kentsel kamusal politikaların belirlenmesinde etkili bir paydaş konumuna getirmektedir. Böylece oy verme anlamının ötesinde siyasal katılım sağlayabilen, özel alanın dışına çıkarak toplumsal örgüt ve kuruluşlarla ilişkiler kuran, sosyal ve kültürel faaliyetler yoluyla kente katkıda bulunan ve gerektiğinde toplumsal hareketler aracılığıyla hak arayışı içinde olan kentli aktif vatandaş, kentlilik bilincine sahip bir kişi olarak kentsel-toplumsal yaşamın merkezine yerleşmektedir.⁴⁵ Kentin geleceğinde söz sahibi olan kentli, zaman içinde yaşadığı kenti benimsemeye ve mekâna karşı sorumluluk duymaya başlayarak aktif bir kentlilik bilinci geliştirir.

Son dönemlerde kültürel yapılar temelinde yürütülen mimari ve kentsel tasarım çalışmaları, müzeler ve kültür kurumlarının ekonomi ve turizmle arasında önemli ilişkiler

42 Amsterdam Museum, "Amsterdam Museum", Erişim Nisan 2025, <https://www.amsterdammuseum.nl/en/>

43 Nalcioğlu, "Müzeler Değişiyor: Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar", 209.

44 Yahya Aydın, "OECD Perspektifinden Kentleşme ve Sosyal Politika", Sosyal Politikayı Keşfetmek: Temel Çalışma Konuları, ed. Abdülkadir Develi ve Esat İpek (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2022), 123.

45 Atilla Altun - İbrahim Mazman, "Sosyal, siyasi ve Sivil Katılımın Gelişiminde Kentlilik Bilincinin Rolü", Ekonomi, İşletme, Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi 2/6 (2020), 238.

kurduğunu açıkça ortaya koymaktadır.⁴⁶ Bu bağlamda müzelerin kent kültürünün aktarımı ve kalkınmaya katkısını artırmak için bir dizi strateji geliştirilebilir. Bu stratejiler, sosyal politikalarla entegre edilerek hem ekonomik hem de kültürel sürdürülebilirliği destekleyebilir. Uygulamalar üzerinden bu süreçleri değerlendirmek gerektiğinde ise temel olarak farklı perspektiflerden ele alınacak bazı örnekler İstanbul Arkeoloji Müzelerinin Kültürel Miras Politikaları, Toplumsal Belleğin Güçlendirilmesi bağlamında Berlin Yahudi Müzesi ve Yerel Kalkınma Stratejileri çerçevesinde Gaziantep Zeugma Müzesi olacaktır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinden itibaren kültürel mirasın korunması için önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin müzecilik alanındaki ilk kurumsal örneklerinden biri olarak, devletin kültürel miras politikaları doğrultusunda sürekli değişime uğramıştır. Özellikle T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülen "Kültürel Mirası Koruma ve Tanıtım Stratejisi" çerçevesinde, müze restorasyon projeleri desteklenerek kültürel değerlerin tanıtımı sağlanmıştır. Bu sosyal politika, yerel halkın kültürel kimliğini güçlendirmekte ve kent kültürünü canlı tutmaktadır.

Berlin Yahudi Müzesi, Almanya'nın toplumsal belleğini koruma ve geçmişini tanıma çabalarının bir parçası olarak, sosyal politika kapsamında inşa edilmiştir. Bu müze, Almanya'nın uyum politikaları ve kültürel haklar çerçevesinde önemli bir araç olarak kullanılmıştır. Eğitim programları ve sergiler kültürel çeşitliliğe dair farkındalığı artırmıştır. Bu tür müzeler, "çok kültürlülük ve tarih bilinci" odaklı sosyal politikalarla kent kültürüne katkı sağlamaktadır.

Gaziantep'teki Zeugma Mozaik Müzesi, Türkiye'de kültürel turizmi canlandırma ve ekonomik kalkınmayı destekleme amacıyla inşa edilmiş müzelerden biridir. Müze, bölgesel kalkınma ajansları ve yerel yönetim politikaları ile desteklenmiş ve turizm sektörü için önemli bir cazibe merkezi haline getirilmiştir. Bu süreçte UNESCO'nun kültürel miras politikaları da göz önünde bulundurulmuş ve Zeugma Antik Kenti'ne dair kazılar desteklenmiştir. Zeugma Müzesi, yerel ekonomiyi güçlendirme ve kültürel sürdürülebilirlik politikaları çerçevesinde sosyal politika ile bütünleşik bir örnek teşkil etmektedir.

5. Kent Kültürünün Kalkınma Politikaları ile İlişisini Güçlendirme Yolları

Kültürel mirasın korunması, yerel halkın bilinçlendirilmesi ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi açısından müzeler büyük bir potansiyele sahiptir. Gelecek nesillere daha güçlü bir kent kültürü bırakmak ve şehirlerin sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak için müzelerin etkin bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, müze politikalarının kalkınma odaklı geliştirilmesi ve desteklenmesi, kentlerin kültürel ve ekonomik anlamda daha güçlü hale gelmesini sağlayacaktır.

Kent kültürü ve kalkınma politikalarının uyumlu hale getirilmesi için yerel yönetimler,

46 Gonca Dinçer - Zeynep Tunçbilek, "Müze-Kent: Denver'ın Kültürel Örüntüleri" 9/1 (2025), 214.

merkezi hükümet, özel sektör ve halkın iş birliği içinde olması oldukça önemlidir. Katılımcı pratikler, müzeleri pasif sergi mekânları olmaktan çıkararak kent yaşamının aktif bir parçası hâline getirmektedir. Kent politikaları ve kalkınma süreçlerinde müzelerin etkin bir aktör olarak konumlandırılması, daha demokratik ve sürdürülebilir şehirlerin oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda, müzelerin kentle kurduğu ilişkiyi güçlendiren katılımcı modellerin teşvik edilmesi önem taşımaktadır.

Göç müzeleri bağlamında bu ilişkinin sağlam temellere oturması ve doğru işleyebilmesi için göçmen toplulukların kendi hikâyelerini anlatmalarına imkân tanıyan katılımcı bir duruş, okullarla iş birliği yapılarak göç olgusunu anlatan eğitim projeleri geliştirilmelidir. Küresel çağın bir gerekliliği olarak ise göç hikâyeleri dijital platformlarda herkesin erişimine açılmalıdır.

Kent kültürü ve ekonomi ile ilişkilendiren kent müzeleri ise kalkınma politikalarının uyumlu hale getiren, şehirlerin ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğini artıran önemli bir faktördür. Kültürel mirasın korunması, sanatsal ve turistik faaliyetlerin teşvik edilmesi, yerel üretimlerin desteklenmesi gibi politikalar, kentlerin hem kimliğini güçlendirmesine hem de ekonomik kalkınmasına katkı sağlar.

Müzeleri daha erişilebilir ve kapsayıcı hale getirmek için yerel yönetimlerin ve merkezi hükümetin sosyal politikalarıyla müzelerin finansal ve fiziksel erişilebilirliğini artırması gerekir. Engelliler, yaşlılar ve düşük gelirli bireyler için ücretsiz veya indirimli giriş politikaları uygulanmalıdır. Dijital müze deneyimleri artırılarak çevrimiçi sergiler ve sanal turlar yaygınlaştırılmalıdır. Müze eğitim programları çocuklar, gençler ve dezavantajlı gruplar için çeşitlendirilmelidir. Bu adımlar, toplumun farklı kesimlerinin müzelere olan ilgisini artırarak kent kimliği ve aidiyet duygusunu güçlendirir. Elbette tüm bunların etkisi ile Müze ziyaretçilerinin artması, turizmi ve bölgesel ekonomiyi de canlandırır. Bu sebeple kültürel turizmi ve ekonomik kalkınmayı destekleyici politikalar da oldukça önemlidir. Kültürel mirasın korunmasını teşvik eden yerel yönetim ve kamu-özel sektör iş birlikleri kurulmalıdır. Müzeler ve kültürel etkinliklerle bağlantılı olarak konaklama, yeme-içme, hediyelik eşya sektörleri desteklenmelidir. Müze kart uygulamaları genişletilerek yerli ve yabancı turistlerin ilgisi artırılmalıdır. Bu tür adımlar; esnafa, turizm sektörüne ve sanatçılara ekonomik fayda sağlar. Aynı zamanda, müze gelirleri artırılarak kültürel mirasın korunması için daha fazla fon yaratılır.

Müze ve kent markalaşmasını güçlendirmek ise tek başına önemli bir kültürel aktarım işlevidir. Kültürel aktarım, bir toplumun sahip olduğu değerlerin, geleneklerin ve normların nesilden nesle iletilmesi sürecidir. Bu süreç, şehirlerin kendine özgü kimliklerinin oluşmasında temel bir rol oynar. Kültürel mirasın korunması ve tanıtılması, şehirlerin markalaşma stratejilerinde önemli bir yer tutar. Marka kent oluşturma sürecinde kültürel aktarımın rolü, şehirlerin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasında önemli bir etkiye sahiptir. Kültürel değerlerin korunması ve tanıtılması, şehirlerin benzersiz kimliklerini vurgulayarak markalaşma süreçlerine katkı sağlar. Bu bağlamda, sosyal politikaların etkin

bir şekilde uygulanması, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması için kritik öneme sahiptir. Müzelere özgü uluslararası iş birlikleri kurulmalı ve önemli sergiler düzenlenmelidir. Kültürel miras odaklı festivaller, bienaller ve sergiler ile şehirlerin marka değeri artırılmalıdır. Marka değeri ise turist çekme potansiyeli ve kalkınma ile doğrudan ilişkilidir. Böylelikle kentlerin kültürel kimliği ve cazibesi gelişirken, yerel ekonomiye uzun vadeli katkılar sağlanır.

Son olarak ise müzeleri eğitim ve inovasyon merkezleri haline getirmenin altını çizmekte fayda olacaktır. Üniversitelerle iş birliği yaparak müzelerde bilimsel çalışmalar ve atölyeler düzenlenmelidir. Gençler ve çocuklar için interaktif eğitim projeleri geliştirilmelidir. Kültürel mirası korumaya yönelik AR/VR (artırılmış gerçeklik) ve dijital teknolojiler müzelere entegre edilmelidir. Bu yenilikler sayesinde müzeler sadece bir sergi alanı olmaktan çıkıp, aktif öğrenme ve deneyim merkezleri haline gelir. Toplumun ilgisi artar ve gelecek nesillerin kültürel mirasa sahip çıkması sağlanır.

Sonuç

Kentleşme sosyal politikalarla iç içe dinamik bir yapıyı temsil etmekte, kentlerdeki üretim ve tüketim faaliyetleri doğrudan bir kalkınma unsuru olmaktadır. Kentsel alanlar ise bu unsurların birleşme ve buluşma yeridir. Sosyal politikaların doğrudan alanına giren göç, turizm, kent ve eğitim gibi konular bütüncül bir bakış açısına ihtiyaç duyar. Her biri detaylı değerlendirilmesi gereken ayrı birer konu olmakla birlikte çalışmada müzeler ve kalkınma ilişkisini somutlaştırmak üzere “sürdürülebilirlik” ve “sürdürülebilir kent” kavramları çerçevesinde değerlendirilmiştir. En genel yaklaşımla müzeler, kültürel turizmin en önemli unsurlarından biri olarak ekonomik kalkınmaya katkıda bulunur. Yerel ve uluslararası turistlerin ilgisini çeken müzeler, ziyaretçi sayısını artırarak turizm gelirlerini yükseltir. Bununla birlikte, müzelerin çevresinde gelişen ticaret alanları (hediyelik eşya dükkanları, kafeler, restoranlar) yerel ekonomiye destekler ve istihdam yaratır.

Kent müzeleri kentlilik bilinci, aidiyet, kent kimliğini pekiştirme gibi misyonlarla sahnedeyken; göç müzeleri de dolaylı olarak bir sosyal politika unsuru haline gelebilmektedir. Özellikle bu bağlamda incelenmesi gereken katılımcı pratikler sosyal politikalar özelinde ayrı bir başlık olarak incelenmelidir. Bu denli etkileşime açık ve çok kültürlü dinamikleri barındıran kentler; göç ve turizm ekseninde müzeleri yanına alarak görsel ve tarihi simgelerin gücünden faydalanabilmektedir. Böylelikle müzeler, şehirlerin uluslararası alanda tanınmasına ve marka kent statüsüne ulaşmasına katkı sağlar. Örneğin, Louvre Müzesi Paris’in, British Museum Londra’nın, Topkapı Sarayı ise İstanbul’un kültürel kimliğinin bir parçası haline gelmiştir. Müzeler aracılığıyla yapılan kültürel etkinlikler ve sergiler, şehirlerin küresel ölçekte tanıtımına ve kültürel diplomasiye olanak sağlar.

Göç müzeleri en az kent müzeleri kadar siyasi ve küresel bir konu olmakla birlikte özellikle çok kültürlü toplumlarda temsil edilmesi gereken bir kimlik problemi olan göç olgusu sebebi ile devreye girmektedir. Bu temsilin elbette doğrudan aidiyet ve kalkınma süreçleri-

ne yansıması beklenir. Katılımcı pratikler ve politikalar kentin sosyal politikalarında önemi üst sıralara taşınması gereken bir konudur. Katılım bu aşamada bir söz söyleme hakkı, ifade alanı ve aidiyet aracıdır. Katılımcı pratikler özellikle göç müzelerinde bir kimlik temsili görevi görebilecek güçtedir.

Tüm bunlar neticesinde söylemek gerekir ki müze, en çok da anlamak ve anlatmak için kapsayıcıdır. Kapsayıcı gücünü kültürel mirası ve kent kültürünü temsilinden alır. Bir kent; kent olma serüvenine etkileşimin boyutunun değişmesi ile başlar, ekonomi, göç, coğrafya ve nüfus gibi unsurlarda uygulanan doğru politikalarla gelişimine devam eder. Müze; kentin serüveninin şahidi olma, onu tanıtmaya, yaşadığı zorlukları ve öne çıkan yanlarını anlatma aracı olarak simgesel bir anlam taşır. Bu serüven esnasında savaşlar, afetler ve farklı kültürlerle karşılaşmış toprakların ortak bir çatı misyonunu simgeler. Böylesine bir güç, turizm boyutu ile kalkınma unsuru olarak; kent politikaları özelinde ise kent kimliğini güçlendirici gücü ile kent markalaşmasına dahi katkı sunacak etkidir. Tam bu noktada arka plandakilerin sergilendiği, öne çıkarmak istediklerimizin görülebildiği yerler olarak müzeler devrede olacaktır.

Bu çalışma ile kentlerin karmaşık sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel varlıklar olarak önemi müzeler aracılığıyla tartışılarak gelecek nesiller için sürdürülebilir kentsel kalkınmanın önemini vurgulanmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak denilebilir ki müzeler, özellikle göç ve sosyal entegrasyon bağlamında, kent tarihi ve kültürünün korunması ve tanıtılmasında önemli role sahiptir. Göç ve kent müzeleri, sosyal değişimi belgeleyerek ve kent kültürünü destekleyen kültürel entegrasyonun teşvik edilmesinde, kent kimliğinin geliştirilmesinde ve sosyal uyumun desteklenmesinde temel unsurlar olarak görülmektedir. “Sürdürülebilir kent” kavramı ise modern kentsel zorlukların ele alınmasında ve çevreye duyarlı kent modellerinin oluşturulmasında kilit öneme sahip bir kavramdır. Nihayetinde müzeler, aidiyet duygusunu güçlendirerek ve kentsel mirasın korunmasına katkıda bulunarak kültürel sürdürülebilirlik ve kapsayıcı kalkınma hedeflerinin ilerletilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Tarihsel ve maddi niteliklerle şekillenen kent kimliği, kentlerdeki aidiyet duygusunu yansıtırken aynı zamanda içermeye ve dışlamanın sosyal dinamiklerini de göz önünde bulundurur bu aynı zamanda ‘sürdürülebilir kent’ olabilmenin öncülüdür. Kent kimliği hem fiziksel hem de kültürel unsurları kapsamakta olup, birincisi fiziksel unsurlardan, ikincisi ise kültürel unsurlardan etkilenmektedir. Sürdürülebilir bir kent için mekânın uzun vadede kültürel, tarihi ve sosyo-ekonomik değerlerinin korunması önem arz eder. Öte yandan bu değerlerin korunması sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlar.

Kaynakça | References

- Altun, Atilla - Mazman. İbrahim. "Sosyal, Siyasi ve Sivil Katılımın Gelişiminde Kentlilik Bilincinin Rolü". *Ekonomi, İşletme, Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi* 2/6 (2020): 232-248.
- Altay, Can. "Kentsel Sürdürülebilirlik Açısından Kültürel Planlama ve Mekânsal İcraatlar". *Bülten 51: Dosya 05 - Sürdürülebilirlik: Kent ve Mimarlık*, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2007, 25-29.
- Altaylı, Afşin. *Müzenin Kentsel Planlama ve Toplumsal Dönüşümdeki Rolü*. Kültür Mirası ve Müzeler Öğrenci Konferansı, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2011, 1-10.
- Altuntaş, Arzu. "Sürdürülebilir Toplumlar ve Metropollerin Baskılarından Kurtulmak İçin Alternatif Bir Yol: Sürdürülebilir Kentler". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9/17 (2013), 135-148.
- Arapgırlıoğlu, Kumru - Yener, Zerrin. "Kentler, Sürdürülebilirlik ve Bir Yerel Gündem 21 Öyküsü". *Bülten 51: Dosya 05-Sürdürülebilirlik: Kent ve Mimarlık*, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2007, 59-65.
- Aydın, Yahya. "OECD Perspektifinden Kentleşme ve Sosyal Politika". *Sosyal Politikayı Keşfetmek: Temel Çalışma Konuları*, ed. Abdülkadir Develi - Esat İpek, 113-126. Ankara: Nobel Yayınları, 2022.
- Bahçeci Başarmak, Hazal Ilgın - Akpınar, İrem Ece. "Kentlilik Bilinci Kavramını Ruşen Keleş'in Kavramsal Çerçevesi Üzerinden Okumak". *İdealkent* 13/37 (2022), 1246-1268.
- Bilgiç, Mahir. *Kent Kimliğinin Sürdürülebilmesinde Kent Müzelerinin Rolü: Antalya Kent Müzesi Örneği*. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Demirbaş, Cansu. "Sürdürülebilir Kent Kavramında Belediyelerin Rolü: Mezitli Belediyesi Örneği". *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 2/1 (2021), 103-116.
- Dinçer, Gonca - Tunçbilek, Zeynep. "Müze-Kent: Denver'ın Kültürel Örüntüleri". *PLANARCH - Design and Planning Research* 9/1 (2025), 213-221. <https://doi.org/10.54864/planarch.1640536>
- Durguter, Hüseyin. "Kent Modelleri ve Sürdürülebilir Kent Yönetimi". *Electronic Turkish Studies* 7/3 (2012), 1053-1065.
- Fyfe, Gordon. "A Trojan Horse At The Tate: Theorising The Museum As Agency And Structure". *İçinde Theorizing Museums*, editörler S. Macdonald ve G. Fyfe, 203-228. Oxford: Basil Blackwell, 1996.
- Gülhan, Demet. "Sürdürülebilir Kent ve Kentsel Kimlik Bağlamında Bergama İzmir Örneğinin Değerlendirilmesi". *Kent Akademisi* 11/4 (2018), 654-672.
- Hayta, Yasemin. "Kent Kültürü ve Değişen Kent Kavramı". *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5/2 (2016), 165-184.
- İlgar, Evren. *Kent Kimliği ve Kentsel Değişimin Kent Kimliği Boyutu: Eskişehir Örneği*. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Karaküçük, Suat - Gürbüz, Bülent. *Rekreasyon ve Kentleşme*. Ankara: Gazi Kitabevi, 2007.
- Keleş, Ruşen. *Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: İmge Yayınları, 2021.
- Keskin, Enes Battal. "Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow)". *Paradoks: Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi* 8/1 (2012), 81-99.
- Konuk, Nebiye. *Bir Şehirli Kimliği Göstergesi Olarak İstanbulluluk*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2015.
- Mirghaemi, Seyed Amir. "Akıllı Kentler Üzerine Bir İnceleme: Türkiye Örneği". *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi* 12/2 (2019), 37-46.

- Nalcıoğlu, Zeynep Safiye Baki. “Müzeler Değişiyor: Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar”. *Asbider Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 10/29 (2023), 206-217.
- Negiz, Nilüfer. “Kentlerin Tarihsel Sürdürülebilirliğinde Kültürel Miras: Önemi ve Değeri Üzerine Düşünmek”. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi* 3/1 (2017), 159-172.
- Oktay, Derya. “Kent Kimliğine Bütüncül Bir Bakış”. *İdealkent* 2/3 (2011), 8-19.
- Ökten, Serkan – Ökten, Azize. “Avrupa Birliği Politikaları Perspektifinde Sürdürülebilir Kent”. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi* Özel Sayı-1, (2018), 408-425.
- Pınarcıoğlu, Nihal Şirin – Kanbak, Ayşegül. *Sürdürülebilir Kent Modelleri*. London: IJOPEC Publication, 2020.
- Sevüktekin, Aybike – Akme Mehmet, Kadriye Tezcan. “Kent Müzelerinde Göçmenlere Yönelik Çalışmalar ve Kültür Politikaları: Kopenhag Müzesi Örneği”. *Paradoks Economics, Sociology and Policy Journal* 15/2 (2019), 137-152.
- Sezgin, Sezgin. “Sürdürülebilir Kentler”. *Farklı Boyutlarıyla Kent ve Kentleşme*, ed. Derya Oktay, 171-197. Çanakkale: PA Paradigma Akademi Yayınları, 2021.
- Tekin, Fatma. “İzmir Kent Folklorunda Çağdaş Bir Müzecilik Anlayışı: Arkas Sanat Örneği”. *Rumeli’de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 37 (2023), 1494-1523.
- Tosun, Elif Karakurt. “Sürdürülebilirlik Olgusu ve Kentsel Yapıya Etkileri”. *Paradoks: Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi* 2 (2009).
- Tuğaç, Çiğdem. “Uluslararası Sürdürülebilir Kent Ölçütleri Bağlamında Türkiye İçin Bir Değerlendirme”. *Kent Akademisi* 11/4 (2018), 703-740.
- Yazar, Kadir Hakan. *Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi*. Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2006.
- Amsterdam Museum. “Homepage”. Erişim 10 Nisan 2025. <https://www.amsterdammuseum.nl/en/>